

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 3

БЕОГРАД, 15. ЈАНУАР 1938.

ГОДИНА X

ДИОНИЧКО ДРУШТВО ДОМАЋЕ ТВОРНИЦЕ ПРЕДЕЊА И ТКАЊА ПАМУКА, ДУГАРЕСА

Код нас постоји већ више стотина текстилних предузећа. Међутим, на прсте се могу избројати она чији збир биланса достиже износ од 100 милиона динара. То је и разумљиво с обзиром на чињеницу да текстилна индустрија сразмерно не изискује нарочито велике капитале. Збир биланса Дионичког друштва домаће творнице предења и ткања памука, Дугареса, за 1936 годину износио је 166,5 милиона динара према 137,5 милиона крајем претходне године. Већ на основу ових података може се лако закључити да је „Дугареса“ свакако наше највеће текстилно предузеће. Шта више, из самог збира биланса у овом случају још не можемо довољно ни видети праву величину предузећа. Наиме, позиције „поверилаца“ и „дужника“, које свака за себе код предузећа калибра „Дугаресе“ играју велику улогу, исказане су у билансу само пер салдо. Да су дужници и повериоци исказани засебно са пуним износима, збир биланса би вероватно премашао суму од 200 милиона динара. То значи да је „Дугареса“ не само у нашој памучној индустрији на првом месту, него да она спада међу наша највећа индустријска предузећа уопште.

„Дугареса“ се труди да у нашој памучној индустрији и остане на првом месту. У току 1936 она је подигла врло обимне нове инвестиције. Та пословна година је била посвећена даљој изградњи и повећању предузећа. Иначе, темељи за оснивање Дионичког друштва домаће творнице предења и ткања памука, Дугареса, постављени су још пре 54 године, у септембру 1884. Фабрика је започела свој рад годину дана доцније, 15 октобра 1885 године. У току 1896 предузећа је променило свој правни облик. Из ранијег јавног трговачког друштва постало је акционарско са главницом од 3 милиона круна. За време светског рата главница је повишена на 4,5 милиона круна, а после Уједињења она је повећавана неколико пута (последњи пут у току 1927 године), тако да данас износи 56,25 милиона динара.

Што се тиче пословања, треба приметити да је предузеће у периоду оснивања и првог развоја наишло на многе сметње. Пре свега, дуго се осећала оскудица у спремним радницима. Требало је набавити и знатна финансијска средства за све веће и веће инвестиције и за покриће губитака из првих година. Иначе, већ од самог почетка ишло се за тим да се предузеће у техничком и комерцијалном погледу толико изгради и усаврши, да би могло да иде упоредо с конкуренцијом из предратних аустријских и мађарских центара текстилне индустрије. Роба са фабричким жигом „Дугаресе“, светим Ђорђем, била је пре светског рата већ добро позната и цењена у свим југословенским деловима бивше Аустро-Угарске. Многи производи су и извожени, нарочито у балканске земље (у Румунију, Бугарску и Турску).

Постројења „Дугаресе“ увек су одржавана на достојној техничкој висини. Данас она има најмодернију предioniцу памука, ткаоницу, фарбару, бељару, сопствену

електричну централу итд. Још пре него што се приступило великом проширењу фабрике у току 1936 године, у предioniци је радило преко 40 хиљада вретена, а у ткаоници 1.300 разбоја. Сопствени погон је давао 3.550 к. сн., од чега је отпадало 1.150 к. сн. на водене турбине и 2.400 к. сн. на калоричну централу. Поред тога постоји и непосредна веза са великом хидроцентралом на Озљу. Данашња производња „Дугаресе“ обухвата следеће предмете: пређу од америчког, египатског и источноиндијског памука, сирову, бељену и обојену, шарену пређу, затим конач за све могуће потребе, вату и готове памучне тканине свих врста.

У свом последњем пословном извештају Управа „Дугаресе“ констатује, између осталог, да је у току 1936 тражња за производима фабрике била боља, него што је то био случај ранијих година. Међутим, продајне цене остале су и даље неповољне, што је последица јаке конкуренције. Наша текстилна индустрија, у првом реду памучна, већ је толико јака, да се више готово уопште не користи царинском заштитом. Поред међусобне конкуренције домаћих предузећа, у току 1936 и 1937 се опет јавила у погледу извесних производа и конкуренција коју нашој индустрији чине стране фабрике. Нарочито је јака била конкуренција Италије и Немачке. Текстилна индустрија ових земаља, помогнута стањем клириншког салда, падом валуте и знатним извозним премијама, вршила је велик притисак на цене.

Оснивање нових фабрика и проширење већ постојећих није ипак престало. Међутим, прилике су се ипак знатно измениле. Док је раније, благодарећи царинској заштити, могло да просперира свако текстилно предузеће, па и оно које је радило са скроз старим машинама, данас морају да приступе извођењу даље рационализације и она предузећа која су такорећи до јуче сматрана као најмодерније уређена. До интересантних закључака о развоју наше текстилне индустрије може се доћи и на основу података о кретању нашег увоза текстилија. Док је раније растао увоз сировог памука и памучне пређе, а опадао увоз тканина и готове робе, за време примене санкција према Италији почео је осетно опадати и увоз пређе, што значи да се наша индустрија све више оспособљава и за израду тог полуфабриката. „Дугареса“ је такође знатно проширила управо своју предioniцу. Знатан део произведене пређе преостаје за продају.

Финансијско стање „Дугаресе“ и постигнути рентабилитет показује нам следећа таблица у којој смо упоредили главне билансне податке предузећа за последње четири године:

Активa	Рачун изравњања			
	1933	1934	1935	1936
	у хиљадама динара			
Зграде	36.967	37.428	37.740	45.394
Машине	38.004	46.151	49.510	71.940

Благајна	63	213	712	181
Менице и ефекти	1.435	1.389	7.205	7.580
Роба	29.076	42.018	42.421	41.376
Дужници и повер.	29.392	18.627	—	—
Пасива				
Главница	56.250	56.250	56.250	56.250
Резервни фонд	5.535	5.535	5.535	5.535
Фонд валоризације	7.215	7.215	7.215	7.215
Фонд амортизације	34.844	43.535	52.622	64.848
Пензиони фонд	—	—	2.486	2.713
Повер. и дужници	—	—	8.530	22.898
Облигације	28.970	28.398	—	—
Добитак	2.540	2.944	4.949	7.012
Збир биланса	135.335	145.879	137.589	166.471

Рачун губитка и добитка

Расходи				
Општи посл. трошкови	4.812	7.002	4.842	4.579
Фабрикација	34.975	39.559	41.934	49.531
Превозна средства	—	—	889	—
Порези	4.020	3.209	2.110	2.782
Амортизација	6.072	8.691	9.087	12.226
Ненап. потраж.	—	—	139	113
Добитак	2.540	2.944	4.949	7.012
Приходи				
Пренос добитка	—	—	302	529
Од предива	28.587	29.109	34.297	40.064
Од остале робе	24.952	32.842	29.350	35.651
Збир прих. или расх.	53.539	61.951	63.950	76.244

У пасиви видимо да укупна сопствена средства износе преко 140 милиона динара. Од тога отпада на главницу 56,25 милиона, на резервне фондове 12,75 милиона, на чисту добит 7 милиона динара и на фонд амортизације 64,85 милиона. Главница и резервни фондови остали су исти у току последњих десет година. Фонд амортизације повећан је у 1936 години за 12,2 милиона. Он покрива укупне инвестиције са око 55%. Врло је повољан и однос између инвестиција и сопствених средстава, јер ова не покривају само све инвестиције него и знатан део обртног капитала у ужем смислу. Могло би се извршити још за преко 20 милиона нових инвестиција, па се тиме ипак не би имобилизовала туђа средства. У том погледу је стање чак и знатно повољније него што то показују билансни подаци. Наиме, у току 1932 „Дугареса“ је један део својих обавеза консолидовала издавањем облигација за 29,5 милиона динара.

Као што је већ споменуто, повериоци и дужници нису исказани засебно. Због тога није познат ни тачан износ туђих средстава. Салдо дужника и поверилаца је исказан у пасиви са 22,9 милиона динара према 8,5 милиона у 1935. За тај износ предузеће има више поверилаца него дужника. Када би се од поверилаца издвојило мало пре споменути облигациони зајам, могли бисмо јасно видети

да су дужници већи него остали повериоци. А то је скроз здрава ситуација. Иначе, у 1936 је износ туђих средстава у односу на претходну годину повећан. То је у вези са проширењем фабрике. Нове инвестиције у току 1936 године износиле су преко 30 милиона динара, а новог прилива сопствених средстава није било. Једино је фонд амортизације повећан за 12 милиона динара.

Укупне инвестиције, које су крајем 1927 године биле билансирани са 938,6 милиона, износиле су у 1936 години 117,3 мил. динара, од чега отпада 45,4 милиона на зграде и 72 милиона динара на машине. Нарочито промене на рачуну машина указују на огромне димензије проширења и обнове фабрике у току последњих десет година. Крајем 1927 машине су биле билансирани са 18,5 милиона; до краја 1933 порасле су на 38 милиона, а до краја 1936 године на 72 милиона, што значи да су у току последњих десет година учетворостручене. У 1936 у односу на претходну годину повећане су за преко 45%. Огромно је и повећање билансне вредности зграда. Са 20 милиона у 1927 оне су порасле на 28,2 милиона у 1929, затим на 36,76 милиона динара у 1931, и најзад на 45,4 милиона динара у 1936. Само у 1936 повећане су за скоро 8 милиона.

Залихе сировина, пређе и готове робе билансирани су са 41,3 милиона. Промене на овом рачуну последњих година нису биле знатне. Иначе, са 43,3 милиона динара у 1930 стање робе је било пало на 29 милиона крајем 1933, али се већ у 1934 било повећало на ранију висину.

Интересантан је и рачун губитка и добитка. С обзиром на проширење предузећа, побољшану тражњу и повећану фабрикацију, приходи су порасли са 63 милиона у 1935 на 76 милиона динара у 1936 години. Од тога отпада 40 милиона на бруто-приход од предива (према 34 милиона у 1935) и 35,6 милиона на бруто-приход од остале робе (према 29,3 милиона у 1935). Трошкови фабрикације су такође повећани, али у знатно мањој сразмери, благодарем повољној набавци сировина. У вези с тим порастао је и чисти добитак. За 1936 годину он износи 6,48 милиона, а са преносом из 1935 године — 7 милиона 12 хиљада. У име дивиденде за 1936 исплаћено је 270 динара по акцији према 180 динара у претходној и 100 динара у 1934 години, односно 10,8% према 7,2% у 1935 години и 4% у 1934. Треба подвући да је, поред веће дивиденде акционарима, фабрика повећала и дотацију амортизационом фонду, тако да се постигнути успех може сматрати задовољавајућим.

У управи „Дугаресе“ су г. г.: Мирослав гроф Кулмер (претседник), Ото Анингер (потпретседник), Миливој Црнадак, Ђока Ђурчин, д-р Феликс Хас, д-р Никола Костренчић, Иван Мохорић и д-р Хари Цимерман. У надзорном одбору се налазе господа: д-р Бранко Пливерич, Роберт Лајбенфрост, Едо Марковић, Никола Кода и д-р Фридрих Унгер.

Ширите „Народно Благостање“

ТРГОВАЧКО ОБАВЕШТАЈНИ ЗАВОД А. Д.
ПРЕБЕ
DUN-SCHIMMELPFENG

НАЈВЕЋА ИЗВЕШТАЈНА ОРГАНИЗАЦИЈА
БЕОГРАД ЗАГРЕБ
Кнез Михајлова 39. Бериславићева 7.